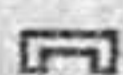

UNITÁRIUS SZÓSZÉK

Megjelenik negyedévenként. = Előfizetési ára évi 100 Leu.

KIADJA :

AZ EGYETEMES UNITÁRIUS LELKÉSZKÖR.

SZERKESZTI :

BALÁZS ANDRÁS,

dârjiui (székelyderzsi) lelkész

TARTALOM:

EGYHAZI BESZÉDEK :

<i>W. L. Schroeder — Kovács Lajos</i> : Szabadító látomás	57
<i>Csiló Salamon</i> : A farizeus és Jézus itélete	65
<i>Utó Lajos</i> : A templom dicsősége	70
<i>Dr. Varga Béla</i> : Harangszenteles	75
<i>Báró József</i> : Aratási hálaünnep Homoród-fürdön	79

TEMETÉSI BESZÉDEK :

<i>Csiló Salamon</i> : V. M. felett	84
<i>Ürmösi Károly</i> : Zsakó István felett	88
<i>néh. Albert János</i> : Kovácsi József felett	92

SZEMLE :

<i>Máthé Sándor</i> : Lelkészi munkásságom	95
--	----

Szabadító látomás.*

(Irta és az angol unitáriusok 1924. évi londoni nagy-gyűlésén elmondta W. L. Schroeder leeds-i lelkész).

Alapíge: Jelenések könyve VII. 14—17., XIII. 8. „Ezek azok, akik jöttek a nagy nyomoruságból és megmosták s megfejérették ruháikat a Bárány vérében. Annakokáért vannak az Isten széke előtt és szolgálnak neki éjjel és nappal az ő templomában, és aki ül a székben, lakik övelők. Nem éheznek többé, és nem szomjuhoznek többé, és a nap hősege vagy valami hőség nem árt nekik. Mert a Bárány, aki vagyon a szék közepében, az legelteti őket, és a vizeknek élő forrásaira viszi őket és eltöröl Isten az ő szemeikről minden könnyhullatást . . . Annakokáért imádják őtet a földnek minden lakószói, akiknek nincsen nevök beírva a Bárány életének könyvében, mely megöletett e világ fundamentumának felvettésétől fogva.”

Az álomlátás, a látomás zaklatott életü, elfáradt emberek menedéke; azoké, akik lelkileg lesújtva és kifosztva érzik magukat. Az ilyenek a költő, a művész vagy próféta segítségével (avagy Isten különös kegyelme által a képzelet szárnyán ideig-óraig szívesen menekülnek az élet nyomasztó gondjai, csalódásai, szomorúságai közül. Menekülnek és menekülünk mi megkínzott lelkek mindannyian oda, hol a szűrő tövissek fájdalmát elfelejtjük; hol az életünket nyugtalanító, gyötrő gondolatok kínos képei rendre elmosódnak; hol e világ zaját csodálatos csend váltja fel, mely zenénél édesebb s az isteni jelenések hosszú sora a lelket egy magasabb világ szabadságára emeli, hol annak valósult reményei és éltető eszményei magasztos szellemi erővé válnak. Boldogok vagyunk, ha szemünk megnyughatik a látomáson és szívünk érezheti az érzékfeletti világ szépségeit. Ez által mintha szilárdabb léptekkel és nagyobb biztonsággal járnánk az élet zajló hullámai között.

* Talán idegenszerűnek látszik a gondolatmenet a mi felfogásunkhoz mérve, de azért nem sajnáltam a fáradságot megismertetni e beszédet az érdeklődőkkel. *Fordító.*

Sokszor nemzedéken át hallszik a remény és valóság harci zaja, a múlandó és örökkévaló dolgok összeütközésének zavaró lármája. Lát-szólag többnyire a földi, az anyagi győz. De a porból s a meghiusult vágynak, a megalázott büszkeségnek, a megsemmisült céloknak hamujából rendesen halhatatlan szépség támad — ragyogva, éltetve és megnyugtatta.

A megalázott Izrael legsötétebb napjaiban a próféták azzal bátorították a nemzetet, hogy eljön az idő és nincs messze, midőn Babylon leánya megsemmisül s az Úr a Sion fogságát ismét jóra fordítja, a népre fény derül és az ország hatalmas lesz. Egy felsőbbbségi remény, mely az igazságból táplálkozik és Isten irgalmas kegyelmére támaszkodik, erősen él a próféták szívében, izgatja képzelődésüket, fényt lövel szemükbe, csodás dallamot ad szavuknak. A nemzeti szerencsétlenség sötétségét a prófétai biztatás izzó tüzének magasra csapó lángja világosította meg. Hitték, hogy Isten megsegíti népét és hamarosan igazságot szolgáltat; Izrael ellenségei aláhanyatlanak és győzőik büszkesége porba hull.

Azonban amint a nehéz évek múltak és Babylonnak, Egyptomnak, Syriának támadása folytán Palesztina elveszett, városait lerombolták, lakóit legyilkolták vagy fogságba vitték, — a nép lelke elfordult a földi lehetőségek szemléletétől, felhagyott a büszke függetlenség gondolatával s vigasztalást az álmokban és egy olyan világ látomásaiban keresett és talált, mely más, mint ez, melyben az igazságnak meglesz a jutalma, az Úr ellenségei teljesen összetöretnek, új rend lesz és Isten megközelíthetetlen magasságban jobb keze erejével fog uralkodni.

Ez a képzelődés szülte az „Úr napját“, — a homályban, búskomorságban, felhőkben és sűrű sötétségben megjelenik az Úr, mint ahogy a pitymallat elterül a hegyeken, — midőn az egybesereglett népekre, összefogott országokra Isten kitölti bosszúját, emésztő haragját és féltékenysége tüzével elmhamvasztja a földet, hogy Izrael letelepedhessék a saját országában, feledje a szenvedést és kemény szolgálatot, melybe jutott.

Van valami igen megkapó az apocalyptikusok ez álmaiban, kik nemzetük hőseinek: Enochnak, Dánielnek, Mózesnek, Baruchnak neve alá rejtőztek és akik tekintetüket rombadölt világuktól amaz új ország felé fordították, melyben Isten volt mindeneben minden. Bár az álom a balsiker beismerésének látszik, mégis úgy tűnik fel, mint valami szenvedélyes vágyódás élő bizonyítéka s az emberi lélek kiírthatatlan hite, mely a jó végső diadalában és a lelki eszmény elhomályosíthatatlan dicsőségében rendíthetetlenül bíz. A hívő lélek a szellemi képzelődés magasabb világa számára az anyagi műveltség romjaiból vette lendületét, ahol — eltakarva az álom szépségével és a saját elgondolása láto-

másaival — megsejtette a béke forrásait és érezni vélte a nagy Isten elrejtett irgalmasságát.

* * *

A Jelenések könyve az apocaliptikus irodalom jellegzetes darabja. A halálra üldözött keresztények nagy nyomorúsága hozta létre, hogy a lelki szabadság birodalmába menekülhessenek, hol a római pogányság zsarnoksága elmarad tőlük, az Anti-Krisztus többé nem nyomorgatja s a szentek országa megalapítható lesz. A hét pecsét feltörésével, a fájdalom hét trombitájának a megfúvásával, Isten haragja hét könyörületének a földre való kitöltésével — a képzelet bámulatos szüleménye ez. Nem csupán fantázia, hanem mélyen rejlő valóság fűződik hozzá. Az író és olvasó előtt a megkapó jelképek tele vannak olyan jelentéssel, melyet az üldözések és martirságok, meghiusult remények és a Krisztus végső diadalának el nem múló szemlélése ittak a lelkek mélyébe. Az oltár alatt, az ötödik pecsét nyílásán, az író látja „azok lelkét, kik az Isten igéjéért megölettek“, kik hangosan kiáltják: „Uram, ki szent és igaz vagy, meddig nem tész ítéletet és nem állasz bosszút a mi vérrünkért azokon, akik laknak a földön?“ A tetőpontra jutott szenvedés mutatja az első keresztények fájdalmát és megpróbáltatásait, kik azzal a hittel biztatták magukat, hogy Jézus hamarosan eljön és valóra váltja az Istenországához fűződő ígéretét, amaz országét, mely nem e világból való.

Azonban a nagy képzelődések könyveinek minden idők számára meg van jelentésük. A jelképek elevenítik és gadagabbá teszik a tartalmat. A Jelenések könyve világosan mutatja a célt, mely szerint az író a régi zsidó apocaliptikus képeket azért használta, hogy a kereszténység jelentőségét annál jobban kidomborítsa.

Nos, ma is van összeütközés a világban Krisztus és az Anti-Krisztus, a bálványozás és Isten igaz imádása között. És mint mindig, ma is szükségünk van annak a hitnek lelkesítő erejére, hogy a mindenható Isten uralkodik s hogy e világ országa lesz a mi Urunk és az ő Krisztusának országa.

Az apocaliptikus felfogás mélysége átjárja egész lényünket: „Hálát adunk neked, óh mindenható Isten, ki vagy és aki voltál; mert vetted a te nagy erődet és uralkodtál... Igen, Óh mindenható Isten, igazak a te ítéleteid.“

A mi mostani világunk zavaraiiban vajjon ki mutatja meg az élet útját? Ime, az igazságtalanság és a kapzsiság diadalt ülnek, az emberi törekvéseket anyagi célok tartják hatalmukban, a humanitás falain az

olcsó nagyravágyás és gonosz indulatok áradata rést ütött, a vallás dolgai el vannak hanyagolva, a céltudatos Isten igaz eszméje mindinkább homályba vész.

A Jelenések írójához fordulunk, hogy a végső diadal feltételeit megfigyeljük. Kik azok, kik „jogosan közelednek az élet fájához“, melynek levelei meggyógyítják a népeket? Kiknek van belépésük „az Isten városának kapuin“, az új Jeruzsálembe?

Életigazság, hogy a szent városba azoknak van bemenetelük, akik jöttek a nagy nyomorúságból.

A teremtés fejlődéstörténetének hosszú korszakain át a születés mindig fájdalommal és szenvedéssel volt összekötve. Minden új dolog bizonyos erőfeszítést kíván — az életerő roppant kárára és gyakran a szülő élet kockáztatásával. Nagy változásoknak alávetett földünk renbejövételét földrengések, katasztrófák és vulkanikus kitörések jelzik. A régi termő rész a rovar vergődésével megsemmisül s a virág szépsége a gyümölcs tökéletességében jut kifejezésre. A gyermekek kibeszélhetetlen válságok közt születnek. Vér, könny és felejthetetlen szenvedés árán jutunk az új socialis formák kialakulásához. Ami értékesebb: az a következmény, ami mélyebb: az fájdalom.

Az élet minden változásában Isten ép úgy értelem, mint cél és erő — a Bárány megöletik a világ fundamentumának felvettetése óta, hogy a nagyobb bővölködjék. „Azért jöttem, hogy életük legyen és bőséggel birják azt“, mondá Jézus. „Valaki elveszíti az ő életét énértem és az evangeliumért, megtartja azt“... „Monda azért Jézus Péternek: Tedd hüvelyébe a te szablyádat; avagy nem kell-e meginnom a pohárt, melyet az Atya nekem adott?“

Ebben van a szellemi diadal titka, a magasabb akarat megértése, a test alárendelése a lélek céljainak, a testvériség megéreztetése minden szívvvel, az emberi erő belekepcsolódása az örök teremtő szeretetbe, mely él és kemény harcot vív minden lényben, hogy kifejezésre jusson minden nagyobb gondolatban és szépségben.

A lét jelentősége nem az élet egyszerű felfogásában áll, nem is a környezetre való gépies hatásban, nem is a kémiai és fizikai erők egyszerű felcserélésében, hanem az örök működésben levő akaratban, melynek útja felismerhető a történelemben, jelenléte fontos a legkisebb virág lélegzésének a magyarázatához, működése észrevehetőleg jelentkezik a tudomány vívmányaiban, az irodalmi és művészeti alkotásokban, a mind fontosabbá váló társadalmi egység kialakulásában. Az erőfeszítés nagysága, a hatás különbözősége és az eredmény elütő változásai talán megzavarhatják az elmét és megtéveszthetik ítéletet, de egyszersmind figyelmeztethetnek is, bár félelemmel és reszketések között, az üdvünket munkáló hitre is.

Az Isten gondolata ott van az élet minden megnyilatkozásában: azokban a törekvésekben, midőn az eredményt ideális céljainkkal akarjuk összhangzásba hozni; a benső élet alakításában, hogy magasan álló példánykép legyünk; a léleknek a lélekkel való találkozásában a szeretet szolgálata által.

Isten segít minket a szépség és eszmény után való törekvéseinkben. Velünk van, midőn a mély vizek lelkünkig érnek; ha lelkünk vágyai meghiusulnak, osztozik bánatunkban; bűneink tudata neki is fájdalmat okoz; ő látomásaink valósága s boldogságunk forrása, örömünk céljának diadala.

Jézusnak értéke e világgal kapcsolatban magasabb lényének mély tudatában rejlik. Istenről való felfogása maga az örökélet. Ő megértette Isten akaratát s teljesítette azt még a megvetés, lekicsinylés, gyalázat és halál árán is. A Golgotához vezető út az ő számára is nehéz volt, de Isten vele volt és a kereszthordozásra erőt adott. És a Jézus önfeláldozásában a Bárány megöletés örök processusának olyan alakja van megörökítve, melyben az élet bővelkedik.

Hiába akarnók ezt az egyetemes törvényről való tudatlansággal magyarázni, mert a magyarázat az ő felfogásának ama derült és örvendetes gondolatában van, hogy Isten általa megdicsőült és országa megalapított. Erkölcsi értékek ismert tényekhez kapcsolódnak; az isteni cél felséges tudata lelki értéket tételez fel; és e tekintetben eléggé tudjuk, hogy mi adatott neki.

Az Istenről való magasabb tudattal együttjár a nagyobb akaraterő kitartása; az élet koronája annak adatik, aki hű marad mindhalálig. A világot nem könnyű legyőzni, de aki győz, annak megadatik, hogy „egyék az élet fájáró”, mely az Isten paradicsom-kertjében van”; a második halál nem bántja őt; számára ott van az elrejtett manna és a fehér kövön új név van felírva; tekintély lesz a népek előtt; neve megmarad az életkönyvében és hajnalcsillag lesz; olyan lesz, mint valami oszlop Isten templomában és együtt ül majd az Atyával az örökkévaló trónon. Amily mértékben résztvett Istennek a világ legyőzéséért való küzdelmében, hogy a magasabb akarat érvényesüljön, oly mértékben lesz része az élet ama gyönyörűségében, mely e mélységes istentudatból foly s melynek nincs vége és amely a szent teremő cél betöltését mind nagyobb öntudattal munkálja.

Életprogrammunkat az éltető tudomány foglalhatja szavakba. Nem az a tudomány, amely csupán a gondolkozásunktól többé-kevésbé idegen tényeknek a felhalmozásában és elrendezésében áll, hanem az, mely befolyásolja a lelket, alakítja az életet és benső lényünknek részévé válik, az a tudomány vihet előre a cél felé.

A teremtés mysteriuma csodás bámulatba ejt. Valamit azonban tudunk az élet folyásáról és a lélek fejlődéséről, mi által fogalmat szerezhethetünk Istenről s mint gyermekei, a nekünk adott mélységes tudomány birtokában, belépünk egy második teremtés örömébe, hogy láthassuk egy feltűnő új világ szépségét, melyben ismét megvalósul az egymással szemben álló elemek összhangja.

Igy egy dolgozó és szenvedő lény eszméjéhez jutunk; a Szabadító eszméjéhez, ki irgalomban és szeretetben váltja meg népét, ki ott van minden aggodalmukban s jelenlétével megszenteli az életet.

És a sokaság a királyiszék előtt sorakozik: férfiak és nők vannak a sorban, kik szeretik a lelkiország dolgait és elviselik a fájdalmat, megalázást és halált abban a hitben, hogy ilyen tanubizonyság által az Isten akaratának végső diadala biztosítottatik.

Jézus igazi nagysága hitének tökéletességében, egy szellemi ország hatalmában rejlik. Lehet ugyan, hogy e világ valamely királyságának a vágya olykor őt is csábította; és mint általában annyian honfiai közül, talán ő is foglalkozott azzal a gondolattal, hogy miként lehetne nemzetét megszabadítani a római uralomtól s miként lehetne elrendezni a föld hatalmas népei között. De a lét jogos rendjének a valósítása az emberi géniusznak volt a feladata, valamint az is, hogy személyisége és ereje egész súlyát megmútassa, mely a szellemi felsőbbségben leli magyarázatát; megmútassa, nem azért, mintha megvetné az anyagi dolgokat, hanem hogy jogos elhelyezkedést nyerjen a természet rendszerében s a lelki üdvösségnek eleget tehessen. És bár ilyen feladatnak a vállalása halálát jelentette, sem meg nem hátrált, sem nem tétovázott, hanem tekintetét állhatatosan Jeruzsálem felé fordítva, rálépett a szomorú útra oly méltósággal és határozottsággal, mely méltó bámulatot hagyott hátra a világ szívében.

* * *

Egész létkérdésünk az élet elrendezésén alapszik. Tevékenységünket magasabb céloknak nehéz alárendelni, mikor tisztán látjuk relativ értékeink tulajdonképpeni értelmét. Különösen felette kényes játszani a szavakkal, mert az könnyen kétségessé teszi bátorságunkat, hűségünket és elhatározásunkat. Mégis, a mennyország egész értelme, az Isten templomának a szépsége és az Istenországa öröme abban a törekvésben domborodik ki, mely az életet olyanná teszi, hogy a lélek dolgai isteni fénnel tündököljenek, dicsfénnel övezve a testet és megvilágosítva a teremtésben jelentkező isteni célt.

Az egyház feladata korszakokon keresztül ugyanaz maradt: meg-

tartani a szellemi felsőbbséget és magasztalni a vallást, mint élő közösséget és egyesülést Istennel. A feladat teljesítésének a természete változik a nemzedékekkel. Azonban amint az évek multak, mind jobban kitűnt, hogy nem a világtól való elfordulásban, hanem a tevékenység szellemiesítésében rejlik a siker. „Nem kérlek arra, hogy e világból kivegyed őket, hanem hogy megőrizd őket a gonosztól“.

A feladat nehéz, türelmet kíván és — mind több türelmet. Az Isten szolgáinak nyomoruság és bánat a sorsa. De van olyan bánat is, mely örömmre viszen; és van olyan halál is mely tökéletesebb életnek a kapuja: t. i. ha megmossuk ruháinkat a Barány vérében, hogy méltóképpen állhassunk meg a mi Istenünk udvarában, áldozni igaz és dicsőítő imádsággal.

Jézushoz fordulunk a szellemi módszer megértéséért. Szükségesnek tartjuk, hogy kultiváljuk az Istenről való mélységesebb tudatot imádság s a lét feletti elmélkedés által, az Istenről való gondolkozás világossága mellett. Beleveszünk ügyes-bajos dolgainkba és ezer gondjainkba. Hatalmába ejt az anyagiak utáni vágyódás; megvesztegetni engedjük lelkiismeretünket az által, hogy megnyugszunk az esztelen és hamis konvenciókban; tetteink szellemi szegénysége folytán kerüljük az eszmény ragyogó világát. De a világnak szüksége van arra, hogy a való életről bizonyosságot tegyünk, mely szerint igaz örömet az Istenről való gondolkozásban találunk, ami tevékenységünket a lelki ideálok keresésére ösztönzi.

Szükségesnek tartjuk azt is, hogy Istenről való ismeretünket elmélyítsük annyira, hogy megtalálhassuk Őt a természetben, a történelemben, a művészetben, a társadalomban és az őt szeretők derült tekintetében. Az ilyen tudomány útai keskenyek és sok nehézséggel vannak megrakva; megbotlunk és elesünk; megvérezzük lábainkat és a fájdalmak útja (via dolorosa) királyi út Istenhez.

Mindenekfelett szükségesnek látszik, hogy megvalósítsuk az isteni-vel való társaságunkat, az Istennel való egyesülést az által, hogy mindenben igazságra, jóságra és szépségre törekszünk. A győzelem biztos jele ebben a kifejezésben van: „Hogyha itélek is én, az én ítéletem igaz, mert én egyedül nem vagyok, hanem én és az Atya, aki elküldött engemet“. Ez a bizalom volt az, amely oly bensőségesé tette a keresztről hangzó sóhajtás igazságát: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek“.

A lét fokozódó szellemesítésének a jelei bőségesek. A művészet próbát tesz, hogy szellemi lényege finomabb tulajdonságait kifejezésre juttassa. A kereskedelem és ipar nagy kollektív alkudozásaiban meg-

gondolás tárgyát képezik a személyiség kevésbé érinthető fázisai; az emberek nemcsak „kezek“, hanem lelkek. E tekintetben lelki eszményeink valóításában nagyon messze mehetünk; de a vigasztalás abban a gondolatban rejlik, hogy legalább a haladás útján vagyunk. Lám, mintha szelidebb hang hangzanék a nemzeti és nemzetközi politikában, sokszor talán túlterhelve az önző törekvés és okatlan vetélkedés lármájával, de megnyilatkozásában hiteles, kétségbevonhatatlan, sugallatszerű. A mi igazi összeütközéseink mindinkább szellemiek. Eszmékkel harcolunk, bár ezek roppant rombolás eszközeiben testesülhetnek meg. Boldogok leszünk, mikor ellenállás és küzdelem egymásra talál a lelki harcmezőn; és sokszorosan boldogok a népek, mikor a kikerülhetetlen összetűzés a kölcsönös szolgálat és gondolkozó szeretet megértő vetélkedéseiben egyenlítődnék ki.

Igy múlik az idő — vajadásunk és bánatunk, a halálküzdelem és villongás, a szenvedés és fájdalom ideje, miközben mind istenesebb dolgok születnek. Fáradtan, de örvendezve lépünk a mi Istenünk udvarába. És imhol a nagy sokaság, melyet ember meg nem számlálhat, minden nemzetből, minden törzsből, népből és nyelvből, ott állanak a királyiszék előtt, sorakozva fehér ruhákban. Kik azok? Honnan jöttek?

„Ezek azok, akik jöttek a nagy nyomoruságból és megmosták az ő ruháikat és megfehéritették a Barány vérében. Ezért vannak az Isten királyi széke előtt; és szolgálnak neki éjjel és nappal az ő templomában és aki a királyi székben ül, lakik ő velük. Nem éheznek többé és nem szomjuhoznak többé és a nap hősege, vagy valami egyéb hőség nem árt nekik: mert a Barány, aki a királyiszéknek közepette van, legelteti őket és a vizeknek élő forrásaira viszi őket és eltöröl Isten szemeikről minden könnyhullatást“.

Álom, képzelődés, látomás! Igen, mert „ahol nincs látomás, ott a nép elvész“. Ámen.

Angolból fordította:

Kovács Lajos,

brassói lelkész.

A farizeus és Jézus ítélete.

Alapige : Luk. VII. 36–39 és 50. „Kéré pedig őtet egy a farizeusok közül, hogy ővele ennék, annakokáért bemenvén a farizeus házába, letelepedék. És ime egy asszony, mely a városban bűnös vala, mikor megértette vala, hogy ő a farizeus házában telepett volna lakodalomhoz, drága kenetnek alabástromból csinált szelencéjét elővevé. És az ő lábainál hátul megállván, sírva kezdé könnyhullatásával mosni Jézusnak lábait és az ő fejének hajával törli vala meg, és csókolgatja vala az ő lábait és a drága kenettel keni vala. Mikor pedig látta volna azt a farizeus, aki őtet behívta vala, monda magában : ez, ha próféta volna, tudná kicsoda és minémü asszony volna, amely őtet illeti, mert bűnös. Monda pedig (Jézus) az asszonynak : a te hited tégedet megtartott. Eredj el békességgel.”

Azt mondják, Mária Magdolna volt az a nő, kinek történetét alapigénk megörökíté, ki bűneit siratva, az újélet útját megtalálva, szívsovárogyva keresé fel az idvezítőt s könnyek közt csókolá az ő lábait Simonnak, a farizeusnak házában. Azt mondják s a kereszténység nagy része ma is szentül hiszi, hogy Mária Magdolna volt e nő. Mi ezt bizonyosan nem tudjuk, épen ezért ne háborítsuk meg hát szent hitében a keresztényvilág egy részét ; ne, mert e feltetés, e hit sokszor öntött évszázadok során lelket, lelkesedést az eltévelyedettek keblébe ; sok festőnek adott ecsetet kezébe, hogy a bűnös, de megjavúlt, az egykor szennyes, de már megtisztúlt és így testi és lelki szépségé, sőt megkapó, elragadó fennségét visszanyerő nőnek eszményi bájos képeivel gazdagítsa a művész világot. Ne háborítsuk a szent hitet, sőt inkább vegyünk példát mi is az itt-ott látható vonatkozó festői alakokról s a tiszteletről, mely azokat környezi, hogy minő tiszta lehet az ember újból, ha levetette bűneit s így minő példánykép, minő biztató és buzdító alak lehet még az évszázadok messze távolában is az eltévelyedett emberiség előtt! . . .

Annyi tény azonban, bárki lett légyen is az a Mária, hogy az idvezítő és a farizeus nélkül bármily szépek is eszményi képei, nem örö-

kítettett volna meg emléke s nem lehetett volna ő időknék változó viharain keresztül példánykép a bűnben fetregő, de megjavulást kereső ezer meg ezer léleknek. Úgy van! Jézus és a farizeus nélkül örökre az maradt volna Mária, ami volt — bűnös, megvetett nő. S csodálatos, a Jézus és Simon képei még se állanak ott sehol a Máriáé mellett. Pedig minő szép, minő jellemző képcsoport lehetne látni, amint alapigénk rajzolja, egyfelől a töredelmes, a kétséggel telt, de bízó és könnyező Máriát, másfelől a szelid, de biztató, megbocsátó szeretettel telt idvezítőt és a megbotránkozó farizeust. Valóban, amelyről még nincsen kép a keresztény társadalomban, az alapigékben felolvasott történet méltó volna a festők ecsetére, amint méltó volt az idáig annyi jeles költőnek ihletett tollára.

De jöjjünk közelebb a tiszta történethez. Simon, a farizeus magához hívja Jézust, hogy megvendégelje. Jézus, mint mindenkinek, elfogadja a farizeusnak is a meghívását, pedig a farizeusi meghívásokban sokszor nem jóindulat, hanem a Mestert kisebbítő, kigúnyolási és törbeejtési szándék rejlett. És Mária, a bűnös nő, aki száműzött volt Izraelnek társadalmából, akire úgy nézett még a rabbi is, hogy már magában véve a vele való beszélgetés is bepizkol s ki a farizeus szerint nem nemes bánásmódot, megtört, összezúzott lelke nem gyöngéd figyelmet, hanem megvetést, megsemmisítést érdemel; ez a Mária felkereste Jézust a Simon házánál. A történetet elmondja alapigénk, mely felett a farizeus megbotránkozik s megbotránkozásának elítélésben ad kifejezést. Majd ítéletet mond az idvezítő is. A farizeus és Jézus ítélete, e kettő magaslik ki a történet végén és e kettő ellentétes, végetlen a különbség a kettő között. *A farizeus és Jézus ítélete.* Ismerkedjünk meg bővebben e két ítélettel.

* * *

„Ez, ha próféta volna, tudná kicsoda és minémű asszony volna, amely őtet illeti, mert bűnös“. Ebben összontosul a farizeus ítélete. Megtévedtél, vétkeztél, elestél; vissza, vissza a bűnnek fertőjébe, a véteknek örvényébe. Fuldokolsz már a szennyes vízben, melybe talán a véletlen sodort és segélykiáltásodat senkinek sem szabad meghallgatnia; ösztönszerű menekvésed közben egy deszkaszálat ragadsz meg; egy deszkaszálat, mely érzéktelenségében több reményt nyújt lelkednek, mint az érzéssel dicsekvő, érzékeny társadalom s tele torokkal kiáltják feléd: El a deszkaszállal. Ezt, ezt jelenti a farizeus ítélete. Egy rossz pénz, egy réz fillér, mely az utca szennyében hever, megtisztulhat s talán épen szived mellé kerülhet még ha bibor avagy bársony ruhádnak is

zsebébe, drága, záros szekrényekben hatalmas pénzüntézetek őrzik ezt fényes palotákban, őrködő szemek vigyáznak megtartása felett; de az emberről a szennyet se Isten, se ember soha le nem mossa; a megtévedett, a bűnös csak menjen alább, alább a kárhozatba, szenvedd át Tantalus kínjait, nem fogsz vizet kapni, Lázárnak éhségét és nem jut morzsa számodra, nincs menekvés, nincs bocsánat. Ezt, ezt jelenti a farizeus ítélete súlyos, összetörő, megsemmisítő ez ítélet. És ezt farizeus mondja, farizeus, akinek még szándéka sem volt jó, mikor az idevezítőt lakomára hívta, farizeus, ki festett koporsó volt, mely mutatós volt kívül, de undok belül, farizeus, kinek talán több bűne volt, mint a házába lépő töredelmes nőnek, de eltitkolhatta s így fenn uszott a magasban, a társadalom folyamának tetején. És e farizeusnak volt bátorsága, volt szive felemelni szavát egy megtérő bűnös nőnek a megsemmisítésére. Csodálatos, csodálatos!

De ne csodálkozzatok! Idők folyamán már csak a kereszténység alapítása óta is sokat haladott a világ, a tudomány, az emberiség. S úgy beszélünk, hogy szelidültek az emberek, nemesedtek a szivek, tisztább belátás, mélyebb érzés van mindenütt; dicsekszünk, hogy Jézus és eszméi új világot teremtettek s napról-napra alakítják át a lelkeket és életet és mégis higyjétek el, más fegyverekkel bár, simábban talán, de éppen oly durván dúl napjainkban is a farizeusi élet, mint a Simon idejében és kegyetlenségében semmivel sem kisebb. Megtévedés, bűn és elesés ma is van elég, sőt igen sok s ezek felett épp oly kérlelhetetlenül, sőt talán keményebben hangzik el az ítélet ma a Krisztus szeretetének és megbocsátásának arculcsapására, mint egykor a farizeus házában. Nincs miért példákkal igazolnom állításomat, láttok ti eleget erre nézve embertársaitok és saját életetekben. Itt dúl a pletyka és rágalom, amott a rosszakarat és irigység, itt a nagyizálás, ott a feltűnés s ezek mind bő forrásai a mai kor farizeusi ítéletének. Az osztály- és vagyonharc erősebb ma, mint valaha, a közgazdasági küzdelem feledi a keresztény erényeket s a durva önzés a rabszolgaságnak új módját találta fel; nem szabaddá tenni, hanem elnyomni még jobban az üldözöttet, ma is ez a jelszó a szereret, a boldogulás és boldogítás jegyében. Ne, ne csodálkozzatok tehát Simon ítéletén, hiszen tiszta szemüvegen nézve, a mai kornak is sok a farizeusa minden irányban, kik épp oly kérlelhetetlenül szólják ítéleteiket, mint az egykori farizeus.

Simon szavaival Jézust, Máriát és önmagát ítélte el. Igen, mert ítéletével arról tett tanubizonyságot, hogy ő Jézust nem jól ismerte, munkáját lebecsülte, Máriát elzárni akarta az új élet forrásától; önmagában pedig nem ismerte saját szivét és bűneit s így mikor Máriát elítélte, akkor tulajdonképpen önmagát zárta el az új élet forrásától,

idvességétől. A mai korban is minden ítélet egyszersmind önmagunk feletti ítélet is, óvakodjatok ezért a farizeusi kemény, megsemmisítő ítélettől.

„*A te hited téged megtartott; eredj el békességgel*“. Ez volt a Jézus ítélete. Mily különböző ez a farizeusétól. A lélek és a lélek vágyódásának ismerete van e szavakban; ezek nem a megsemmisítésnek, hanem a feltámadásnak, az új életnek, a megtartásnak a szavai. „*Az embernek fia nem azért jött, hogy elveszítsen, hanem hogy megtartsa azt, ami elveszett*“. Mily szép bizonyosságát szolgálta Jézus e mondasának. Kétség, kétségbeesés dúlt Mária szívében, megutált életétől nincs már soha szabadulás, kizárva a társaságból, üldözve, megvetve, lelkiismeret furdalva bolyong ide-oda, elvágva a reménynek minden szála, óh, ez nem élet, sőt kárhozat, melyet követni fog még a bosszuló Istennek jövő büntetése is. Ily gondolatok téphették a különben is sajnó keblét. De ime; felhangzik a szó: „*Jöjjetek én hozzám, kik megfáradtatok és megterhelttetek és én megnyugtatlak titeket*“. És Mária féltő reménységgel megy az idvezítőhez, még kétség van keblében, látva a farizeusnak megbotránkozást mutató arcát, de hát az a nagy mester, aki nem fél és nem remeg senkitől, száanalommal, biztatással, sőt áldással tekint rá. S a könny megered, a bánatnak és örömnök könnye, és a hálának illatos kenete, az új életnek tiszta csókjai illetik az idvezítőt. Mindenek elmulnak... és a Mária élete megújult. Hittél Mária és a kiben hittél és reméltél, az idvezítő, visszaadott az életnek, a társadalomnak, kedveseidnek s a becsületes életnek. Visszaadott ama szeretettel, mely tud érezni és megbocsátani, mely tudja, hogy a szenvedések és botlások után a megtérőben tiszta erkölcs, acél jellem épül fel. Volt hát valaki, aki megszabadított lelki terhedtől, aki megnyihette szivedet, mikor édes atyát adott tele kegyelemmel és jóságos szeretettel; volt valaki, aki a büszke, gőgös, rideg farizeust megalázta, és téged pedig fölemelt testvérévé „*A te hited téged megtartott, eredj el békességgel*“. Kárhozat országát törölték el s mennyországot nyitottak meg előtted e szavak. Ez volt Jézus ítélete.

Keressétek, keressétek ti büszke keresztények ez ítéletet a ti életekben. Tudomány terjed, világosság halad, győz az igazság is, de ritka a Krisztusi ítélet. A szeretet csak az ajkon honol még és nem a szivekben is s inkább gyönyörködteti az embert a káröröm, mint a kegyelem. Itt-ott látunk csak Krisztusi ítéletet, legtöbb helyen farizeusi honol. Ne csodálkozzatok aztán, ha fel-fellázzad a jobbulást kereső tömeg, követelve az Isten adta és Krisztus hirdette jogát, az elnéző és megbocsátó szeretet erejét.

Ítéleteitekben a farizeust, vagy Jézust követitek, ti tudjátok; az

emberektől melyiket érzitek, ti ismeritek. Én kérlek titeket, ti legyetek mindig Jézussal és szakítsatok a farizeussal. Ítéleteitekkel ne porba sujtsatok, hanem fölemeljétek mindenkit; emeljétek azok által önmagatokat és embertársaitokat. Ítéljétek, de meggondoljátok, hogy ítéleteitekkel nemcsak mások, hanem önmagatok felett is mindig ítéletet mondotok s ha ezt meggondoljátok, követni fogjátok akkor az Ur Jézust mindenütt, mindörökké. Ámen.

Csifó Salamon,
teol. tanár.

A templom dicsősége.

II. Mózes 39⁸⁰ és I. Kir. 8¹¹. — „metszék fel a pecsétmetszők mestersége szerint reá: szentség ez az Úrnak. Az Úrnak dicsősége töltötte be a templomot.”

Káprázatos fény, vakító ragyogás a költő gondolatvilágában az a képzelet, mellyel Isten imádásának helyét kialakítani akarja. Drága kövek, lenge selymek, csillogó gyöngyök, jóillatu fűvek egymásra hordva állanak a sátor belsejében. A szent koronának lánnáját is megcsinálták tiszta aranyból s felmetszették a pecsétmetszők mestersége szerint reá: „*Szentség ez az Úrnak.*”

Templomi díszben áll előttünk a rózsák barátja, a bölcsesség embere. Gazdagságának bibora vállairól hullámozva omlik alá, ujjain Séba királynőjének gyűrűi. Szép mint a templom, melyet ő építtetett. Amikor megáll a „szentek szentély“-e előtt, köd borúl a templomra s „az urnak dicsősége betöltötte a házat.” A régi idők meghagyása szerint így vési fel temploma falára: „szentség ez az Úrnak”.

Milyen ezek mellett a mi templomunk. Mint királyi palota mellett az egyszerű kunyhó, bibor mellett a fekete palást.

Minden ékességünk az orgona s a harang, de fölér ez Mózes sátrának minden ékeivel, kürt-, trombita-szóval, lanttal, hegedüvel. Jó illatú áldozat füstje nem emelkedik innen, de lelkünk fölül az orgona hangjára s egy zsoltár dalában így emelkedik a magas egek felé. Templomunk falára nincsen arany verve, a kárpit selyme nem borul reánk, azért tudunk annyira örvendeni, ha egyszerűségébe bele tudunk vinni egy orgonát, egy harangot. Harangot, orgonát hozott e templom diszéül e nép áldozatkészsége s mi most, vallásos érzéstől átítatott lelkünk igaz vonzalmával akarjuk a pecsétmetszők mestersége szerint reá vézni: „szentség ez az urnak.”

Hitünk, vallásos érzésünk erős vára a templom, lelke ennek az orgona, szive a harang.

E szív üt, ver, hangot ad, azért fájt annyira, mikor egyszer meg-

állt a templom szívverése, mert dúrva kezek irgalom nélkül dobták ki magas tornyából. Milyen lehetett az a hang, mit száz meg száz összeolvasztott harang adott? S hányféle színe volt a lángnak, mely a halomra hordott s meggyújtott emberi szívek tüzéből fakadt? A mult megmútatta s a jelen e hangot és tüzet szenvedti.

Az élet most kezdi visszaadogatni újra az emberek szívét, csak a dobogása zavart. A templomok is kezdik visszakapni szívüket, csak a hangjok más. Megkondúlt a mi harangunk is . . . Megilletődött csendben, feszült figyelemben bűg a harang hangja, hozzátok szól, értitek-e? Ha megértettétek, ragadjatok vésőt s a pecsétmetszők mestersége szerint véssétek reá: „szentség ez az Úrnak“.

Szentség, mert *a)* Istennek, Istenről; *b)* emberrel, emberről beszél.

A templom tornyának hegyével beleszúr a koválygó felhőkbe, hadd lesse ki azoknak vészt vagy áldásthozó cseppjeit. Éles tekintet, mellyel belenéz a ragyogó ég kékjébe, hogy értse meg a napsugár útját, a sötét éjjél ezer mystikumát. Emelkedik az Istenség felé s beszél vele harangjának hangján.

— Te nagy Úr, te hatalmas Isten, ki napod világában mint változhatatlan erő, csillag táborod közt fenntartóként állasz; ki fényben, ragyogásban élsz; idő meg nem változtat, tér meg nem határoz; ki felhőid dőrejében, villámid cikázó fényében, áldásthozó szeretet, büntető úr vagy . . . Hallod-e szavam? Szavam a földről kiált feléd, az örökös küzdelem sátorából, a munka fáradtságából, a kimerültség verejték cseppjeiből, a gondolat feszült képzeletéből száll szavam feléd . . . eljut-e hozzád?

Én beszélek veled. Szeretetről, hitről, vonzalomról, gyermeki ragaszkodásról. Házam a porból a hit emelte ki nem hiúságból, de szent áhitatból. Mondd, nem hiábavaló az emberek munkája s én szólhatok veled?

— Küzdésre teremtém az ambert. Hatalmam erejét ismeri. Jóságom — küzdésében aranyszálként csillog. Ő érzi ezt, azért hívd e helyre imádkozni őt. Hívd ha pihen, ha fáradt, ha közönyös, ha hite gyöngye, ha szenved, ha örül. Állítsd meg féktelen orgiáiban, vad szenvedélyeiben, vágyai lovaglásában s add értésére, csak hívó szavad megértése mellett lehet boldog.

— Meghallod-e szavam, ha a föld öröm párázatából bontakozik ki hangom?

— „Öröme van-e valakinek, énekléssel dicsérje az Urat“.

— Meghallgatsz, ha szenvedések keresztje alól sóhajtok feléd?

— „Szenved-e valaki, imádkozzék“.

— Ha gyermeki hangok vegyülnek szavamba, kiválasztod-e s adsz intelmet nekik?

— „Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életü légy!”

— Ha verejtékes homloku férfi bágyadt tekintettel néz feléd, s kebléből sóhajok fakadnak?

— „Megmondtam ember, küzdj és bizva bizzál”.

Az öreg csendes imáját ha jelentem neked?

— „El van téve számára az örök élet koronája”.

És beszél a harang az *Istenről*.

Hangjába belevegyül a megfeszített elme képzeletének halk sutogása, ráharmatoz az agy verejtéke, s e megértő közös beszédben diadalmat ül az emberi gondolat, mellyel föltalálta Istenét. Ekkor széttepte a korlátokat, melyek Istent a fajok szűk látóköre közé szorították, porba döntötte a nemzeti istenek bálványait, „*hogy bebizonyítsa, mennyivel nagyobb Isten pora a bálványoknál*”, (Tagore) s helyébe az emberiség szerető Atyjának képét állította.

Összetörte a népek vallásos hiuságát, melyek életmódjuknak, lelki tulajdonaiknak kerestek hasonló, megfelelő képet. Olymp vára, lotusz levél alatt az indus álma; a harcos perzsa erőszakossága; Palesztina Jahvéja; az arab ábrándjainak világa; Kína rendithetetlen égboltja mind eltűnnek, s a felsőbb emberi értelem diktálja: egy az Úr, az emberiségnek szerető édes Atyja. A világnak ez az Istene nyilatkozik meg a pálmák árnyékában, a jéghegyek barlangjában, a narancsfák hazájában, az egyenlítő forró melegében, az északi fény szelid szépségében.

Csak a forma más, mellyel imádjuk Őt, — de összehoz minket a *harang hangja*. Ez nem tekint fajra, felekezetre, nem akad meg országok határtjelző köveinél, elmegy bárhová, hol embert talál s beszél mindenütt az Istenről. Legyen kettős vagy egyszerü kereszt a torony magas pontján, legyen gomb vagy csillag dísze ennek, a benne megszólaló harang hangja ugyanaz, innen és túl a tengeren.

Beszél Isten erejéről, mely összetartja a végtelen Uránia csillag milliárdjait, a tenger parányi cseppjeit; hatalmáról, mellyel hegyeket mozgat; szeretetéről, mellyel harmatot ragaszt a virág szirmára, érzelmet a szivre. S mikor ezt hirdeti: *beszél az emberrel*.

c) Tudja-e az ember, mit tett akkor, mikor tornyába harangot helyezett? Hangot adott a templomnak, mely folyton vele beszél, s bírálja minden cselekedetét? Nem engedi hiuvá, döllyössé lenni s nem engedi a szenvedésekben csiüggedten elesni. Vitába állítja a komoly élet szavát az emberi gőg érzetével.

A gondolat mindig keresi a tökéletesebb embert. A szobrász kőből kifarag egy Adonisz alakot, gyönyörködve néz végig rajta s a

talapzat kövére önteltséggel vési: ime, az ember. A festő hosszan nézi a mozdulatlan kőtömeget, végig csúsztatja kezét simára csiszolt felületén, gúnyosan mosolyog, nincs szín rajta. Megáll vászna előtt, ecsetét veszi, színeket vegyít s megfesti az ember tökéletes alakját s alája írja: ime, az ember. A költő hidegnek tartja az egyiket, színesnek a másikat, nincs szó az ajkakon, Ő lelket ad a szobrász s festő emberének, melylyel beszél, kacag, sír, zokog s az emberről irt csodás költeménye alá ezt írja: ime, az ember.

S az ember mind a háromban öntelten ismer önmagára. Egyikben alakját, másikban szívét, harmadikban lelkét látja. És az élet? Adonisz szobrát összetöri, porát szerte hányja, festő emberére a föld porát dobja, a költő munkáját tűzzel emészti meg s egy emberi alakot tesz ezeknek helyébe, hátra kötött kézzel, tövis koronával, bíbor palásttal vállán, hogy alakja legyen szobor mozdulatlan, színe bíbor, legyen koronája és sírjon a lelke, aztán reá mutat: *ecce homo*. Mi emberek vagyunk különböző formában: hideg, mozdulatlan, színes, örvendező, beszédes, éneklő, szenvedő, tövis koronát hordozó emberek. Az élet mutat ilyeneknek minket. Átalakító erejének súlyával ránehezül testre lélekre egyaránt s kacag a nagy ellentmondásokon. Adonisz alakját meggörbíti, síma arcát át meg átkarcolja, reszketővé teszi a lábakat, majd egy pálcával alátámasztja, hogy így reszkesse át az életet. A festő színét fakulttá teszi, sötét vonalakkal barázdát von a homlokra, s ölébe hullatja az ősz sárgult faleveleit. A költővel incselkedik. Vágyak, remények kertjében, az ábrándok hintóján ring a képzelet, erőltetett fántáziáival igyekszünk az élet merev vonalait símitani, folytonos mosolygásunkkal próbálunk az élet rideg ajkára mosolyt erőszakolni, Ő pedig megáll, mint a fal, melyre jókedvű gyermekek gummi labdát dobálnak. Ahogy a családi életben egyik mogorva fél szótlanná teszi a másikat is, úgy alakulunk át az élet komolyságához, járunk benne, mint a megzabolázott temperamentum, korlátok közt mozgó energia.

Az élet torzai vagyunk csupán. Milyen megerőltetett képzeletre volt szükség, míg e torzokból megalkothatta magának Adoniszt a szobrász.

Éhségtől meggyötört, sárgára meszelt, elasszott, színtelen alakok körülöttünk, ilyenekké fest az élet, a legnagyobb festő, mely sohase hazudik. Mindaz, mivel mi az élet színét takargatni akarjuk, csak üres hazugság. Ezzel az emberrel beszél a harang, mintha vigasztalni akarna, szemünket a cél felé fordítja s elcsigázott állapotunkban is figyelmeztet: legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok az. Isten az emberben él. Vágyakkal, reményekkel tele a lélek, életcélok hevítenek. Minden elért cél újakat teremt, mindenik szebb, tökéletesebb. A folyton tökéletesedő életcélok, lelki nyilvánulásokban él az Isten. Bánt a szó, tegyünk

mást helyébe, nevezzük végső célnak, eredőnek, kezdő oknak, erőnek vagy Istennek, mindegy, folyton nemesülő lelki s szellemi vágyainknak mozgató rugója csak Ő s a végső pont benne süllyed el.

Az emberi élet végső nemes céljának elérésénél áll a tökéletesebb ember, kiről talán mintázni lehet. Ezt az embert vigasztalja s biztatja a harang s az orgona. Ég és föld között Ő az örök békítő. Lenéz a magasból s a magvetőnek fülébe súgja: a jó földbe hulló mag ezer annyit terem. Ha álmatlan éjszakában bolyong a bűnös, megállítja a templom lépcsőjénél, hiszen Isten előtt kedves a megtérő. Magas padlás szobák sápadt lakója, fehérült ajakkal ha feléje mosolyog, azt is vigasztalja: szenvedőké a mennyeknek országa.

És a tökéletesedésre vágyó ember vigasztalást nyer a harang s az orgona hangjára.

S beszél a harang az *emberről*.

Igy védi az embert Isten előtt. Nem oly elvetemült, nem oly rossz az, hogy imádkozni ne tudjon. Van benne jóság, szelidség, alázatosság s nem egyszer körütáncolja a frigyládát örömében. Haragja nehéz, néha féktelen, de azután bűnét bánva, sír keservesen. „A lélek nála mindig kész, de a test erőtelen“.

Óh te szent harang s te búgó orgona. Emberi jóságról, áldozatkészségről, emelkedett lelki nagyságról beszéltek ti.

Ez emelte a harangot e magas toronyba, az orgonát e templomba, hogy beszéljenek Istennel és Istenről, emberrel és emberről. Legyen hát ébresztő hangotok, s korán reggel, míg az ember munkába állana, hívjátok az Úr házába buzgón imádkozni. Szóljon hangotok valahányszor ünnepet szentelünk, hogy teljék be e hajlék buzgó sereggel. Hangozzék itt síró dalként a beszéd, legyen zsoltárként elimádkozva.

Legyetek megáldva Istentől, felszentelve az emberi lelkek igaz imájától.

Most pedig szólaljon meg a harang és orgona, mi pedig csendben imádkozzunk.

(3 percig húzzák a harangokat, az orgonán „Erős várunk“-at játsszák)

... „Most telt be e hajlék Isten dicsőségével“. Ragadjatok vésőt s a harang oldalára, föl az orgonára a pecsétmetszők mestersége szerint véssétek reá: „szentség ez az Úrnak“. Ámen

Ütő Lajos,
székelykereszturi lelkész.

Harangszentelés.

Jel. II, 10. „Légy hív mindhalálíg“.

Ünneplő gyülekezet! Kedves atyámfiai! Ünnepet ülünk! Nagy ünnepet, egy 10 esztendeje ápolt kívánságunk beteljesedésének magasztos ünnepét. Igen, éppen 10 éve annak, hogy elnémultak az egyházközség harangjai.

Szomorú korszak, Kedves hiveim, nemcsak a harangok elnémulásának, hanem a szívek megdermedésének és némaságának is szomorú korszaka. A harangok szavának elmúlása, a halotti csend, mely ezt követé — a legbeszédesebb jelképe az elmúlt 10 év történetének, annak a történelemnek, amelynek árnyékában csak sírok domborúltak, az eltemetett drága halottak, az eltemetett vágyak, remények, a megtört szívek és megtorpant szent akarások kicsiny, sokszor jeltelen sírjai. Vajjon van-e e gyülekezetben olyan ember, férfi vagy nő, ifjú vagy öreg, akinek szívéen ne ejtett volna sebet, akinek homlokára ne irt volna ráncot a némaságnak ez a kísérteties korszaka!?

Ámde a vágyak, a reménységek, a szent akarások nem halnak meg soha; a sírokban is tovább élnek s lassankint, mint titkos erők belopódnak az élő nemzedék szívébe, megihletik a lelkeket s fokozott és megújult erővel tettekre és elhatározásokra indítják a szűnnyadó akaratot. Az élet, a diadalmas élet ismét urrá lesz a rombolás és az enyészet felett.

Ennek az életnek, a diadalmas újra éledésnek magasztos ünnepét üljük a mai napon. Szenvedésünk, bánatunk, megpróbáltatásunk ma is van elég, de a dermedtségnek, a némaságnak korszaka lejárt immár a mi számunkra s ezt föl kell, hogy váltsa a tetteknek, az alkotásoknak, a megújult vallásos hitnek izzó, életerős korszaka.

A harangok megszólalása valóban a mi életünk szimboluma. Minden új harang beszédes és hangos tanubizonysága a szívek összedobbanásának, a közös akarat és elhatározás nagy erejének, az áldozat-

kézségnek, mely ez egyházközségben is valóra váltotta a hivek régi vágyát, forró óhajtását.

Kedves Atyámfiain! Minden ünnep csak akkor értékes, ha megértjük és átérezzük annak jelentőségét s bensőnkben, lelkünkben is ünneppé avatjuk. S épen azért óhajtandó, hogy ez a mai, ez a harangszentelési ünnep se múljon el nyomtalanúl reánk nézve, hanem legyen bő forrásává a keresztény bennsőségnek, a lelki meggazdagodásnak, hogy értsétek meg az új harangok szavából az üzenetet, amelyet Isten az ő szent lelke által küld nektek: semmit se félj azoktól, amiket szenvedned kell, légy hív mindhalálig.

* * *

Szeretem a harangokat, szerettem is mindig, kisgyermek koromtól kezdve. Annyira szerettem, hogy külön is szereztem magamnak kiscsengettyűket, amelyekben a gyermek képzelete súlyos, nagy harangokat látott. Tornyot is építettem nekik s megkonditottam őket mindig, amikor harangoztak.

A gyermekkor álmoképei rég elmúltak immár. A csengettyűk elkallódtak, de hangjuk mintha most is élne szívemben s a messze távolból mintha most is hallanám gyöngé szavukat.

Azóta állandóan tart ez az érdeklődésem. Az érdeklődés azonban lassankint mind mélyebb és mélyebb lett az évek múlásával azt tapasztaltam, hogy a harangok elhangzott szava, a mi elmúlt életünknek egy fontos része, lelki világunknak elpusztíthatatlan emléke, hogy a harangok szava nem mulik el, nem semmisül meg még akkor sem, amikor ércnyelvük örökre elhallgatott, hanem tovább él a lélekben, megcsendül fájó, avagy örömteljes emlékezésünkben, nem hagy el bennünket, nem vesz ki teljesen belőlünk, hanem velünk él és velünk marad mindörökké, halálunkig.

Igaz, hogy nem mindegyikre talál ez. Vannak harangok, amelyek különösen közel állanak szívünkhöz, hangjuk lelkünk mélyéig hatol úgy, hogy sohasem tudjuk elfeledni s újból meghallásuk és érzelmek és hangulatoknak túlradó hullámaival önti el egész lényünket. A szülőföld harangjai ezek, a drága szülőföldéi, amelyek hangját az anyatejjel együtt szívjuk fel magunkba, amely ép úgy, mint az anyatej, húsunkká, vérünké, életünké lesz.

Mert higyjétek el, hogy a szülőföld harangja nem üresen hangzó érc; benne van a község lelke, benne sűrűsödik össze mind az a nemes és emelkedett érzés, mindaz az öröm és bánat, dicsőség és megaláztatás, amely ércszavának hallásakor a különböző alkalmakkor a

reáfigyelők szívét eltölti. A szülőföld harangja igazán a lelkek harangja s boldog, kimondhatatlanul boldog és szerencsés az, aki az élet vihariban vagy derült pillanataiban, fiatalságában és öregségében megérti a harangok szavát s felismeri benne saját magát, múltját, jelenét és jövőjét.

Feledhetetlen a hang, amely annyiszor hívott az Isten dicsőítésére, amelynek szava elkísérte utolsó útjukra szeretteinket s amelynek szaván felgyúltak az öröm tüzei vagy fellángoltak a pusztulásnak égő zsarát-nokai. Feledhetetlen a harangszó, mely a messzi évszázadokból zengi felénk őseink küzdelmeit és szenvedéseit, multunk dicsőségét és meg-aláztatásait. A történelem lelke csendül meg a régi harangok szavában s szent áhitatot kelt mindenkiiben, aki meg tudja érteni.

A háború fergetege sokat örökre elnémitott e kedves, feledhetetlen hangokból s mégis úgy érezzük, hogy nem múltak el nyomtalanul, hanem ami belőlük lélekké, szellemivé vált, tovább éli a maga örök életét bennünk és általunk a következő nemzedékekben.

* * *

A régi harangok szerepét ezután az újaknak kell betölteniök. Sőt — úgy tetszik nekem — ezekre még nagyobb, nehezebb, még életbe-vágóbb szerep vár a mi életünkben, mint elődeikre. Mert az új harangok feladata nemcsak az lesz, hogy figyelmeztessenek bennünket a múlt emlékeinek megőrzésére, őseink példájának követésére és vasárnapi hangulataink fenntartására, hanem hogy fokozzák bennünk kötelességeink tudatát, amellyel tartozunk szülőföldünknek, anyaszentegyházunknak, egymásnak, mint testvéreknek, mint egy nemzet és egy hit gyermekeinek. Ami életünk amennyivel szegényebb lett hangulatokban, annyival súlyosbbodott, de gazdagodtt is kötelességekben s a múlt szent emlékei, feledhetetlen hangulatai ma már csupán eszközök, csupán erőforrások kell, hogy legyenek számunkra a jövő feladatainak és kötelességeinek teljesítésében. S vajjon mi a lényege, mi a vezető gondolata mindezeknek?

Amikor erre a kérdésre feleletet keresünk, szinte önkénytelenül tolódnak ajkaimra János apostolnak a szmirnabeli gyülekezethez intézett eme szavai:

„Tudom a te dolgaidat és nyomorúságodat és szegénységedet.

Semmit se félj azoktól, amiket szenvedned kell . . . Légy hív mind halálig s néked adom az élet koronáját“. (Jel. II. 9. 10.)

Ez az, ai., ez az, ami az új harangok szavából felénk beszél, ami a hangulatok fölött mint biztató izenet, de egyúttal, mint komoly és szent kötelesség szól mindnyájunkhoz.

A harangokban benne van a lelkünk s az igazi harang az, amely a mi lelkünkben szól. S ennek a mi harangunknak tudnia kell a mi bajainkat és nyomorúságunkat. De nemcsak tudnia kell mindezt, hanem segítenie is rajtunk, hogy a hit szárnyain Istenhez felemelkedve, egy percig se veszítsük el bizodalunkat, hogy ne féljünk a szenvedésektől, hanem erős lélekkel hordozzuk, mert ha eltelik a megpróbáltatásnak ama tíz napja, kitartásunknak és hűségünknek meg lesz a maga nagy jutalma.

Légy hív mind halálig — erre tanít a harang szava. Légy hív az anyaföldhöz, mely táplál, kenyeret ad s magába zárja apáid csontjait, légy hív az iskolához, amelyben megtanulsz anyanyelveden imádkozni s amely ellát az élet derék és komoly megéléséhez szükséges ismeretekkel és légy hív az Isten házához, ahol megtalálják a vigasztalást mindazok, akik megfáradtak és megterheltek, ha megtartják és szívökbe vésik az Isten- és emberszeretet legfőbb két parancsát. A harang szava a békének, a kiengesztelődésnek, a megnyugvásnak és megbocsátásnak a szava. Szebben, ezerszer szebben cseng ott, ahol nincs gyűlölet, irigység, rosszakarat, hanem testvéri szeretet, egyetértés és kölcsönös türelem minden rendű és rangú emberek között.

Boldog, aki megérzi és megérti a harang szavából e nagy tanításokat; boldog, akinek lelkéből a harangok megkondulása kiváltja azokat a szent és magasztos érzéseket, amelyek arra kötelezik, hogy minden szenvedés és megpróbáltatás között is hív maradjon hitéhez, anyanyelvéhez, szülőföldjéhez, az Isten- és emberszeretet parancsához.

Hallgassátok azért figyelemmel és áhitattal az új harangok szavát, legyen minden kondulásuk egy újabb alkalom és figyelmeztető a bátorságra és kitartásra, a hűséges élet szent fogadalmára, mert ha mindezt meghalljátok benne, csak áldást fog hozni számotokra az élet minden körülményei között.

És most szólaljatok meg ti ércnyelvek! Zúgjátok és harsogjátok bele e szép völgybe a székely nép hitét, erejét, az összetartás tüzeiben megacélosodott akarat hatalmát. Legyetek ékesszavú hirdetői az idők végtelenéig, az unitarizmus eme hatalmas, erős végvárában a vallásos felvilágosultság diadalának, a sok viharban megtisztult és felmagasztosult unitárius hithűség örökéleteinek.

Legyen a ti szavatok mindig áldott és legyen Isten áldása e gyülekezeten, amelynek közös akarata és vallásos lelke életrehívta a ti szavatokat. Mindörökké. Ámen.

Dr. Varga Béla,
teol. tanár.

Aratási hálaünnep Homoródfürdőn.*

Énekek éneke IV. 15. és VII. 6. „Óh kerteknek forrása, élővizeknek kútfeje, melyek folynak alá a Libánonról! Mily szép vagy, mily ékes vagy, óh mily gyönyörűséges vagy nekem!”

A puszták fia áll a róna közepén, szemléli a folyót, mely csendesen halad parttalan medrében, megpillantja a távolban egy kis falucska tornyát, közelben egy hajadont, ki vizes korsóját egy forrásból tele merítette, a nagy költő lelke mély álomba szédül a természet édes gyönyörétől s lelkesedésének e szavakban ad kifejezést:

Óh természet, óh dicső természet,
Mely nyelv merne versenyezni véled!
Mily nagy vagy te! mentől inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz!”

Mikor Erdély szülötte idegenből hazaérkezik s megpillantja a havas bérceket, a hegyek tetején a mohos várromokat, alattuk a kis falvakat keskeny, magas tornyaikkal, felettük a kőszáli sas merész ivelését, így köszönti édes szülőföldjét:

„Vadregényes fenyvesek homálya
Sziklabércek, felhők közelében,
Üdvözöllek, mint anyát a gyermek
Hű szerelmem forró érzetében!”

Ez idézetek jutottak eszembe, mikor a mostani beszédem alapigéjét e szép fenyvesek között, forrásvizek mellett nektek felolvastam. Úgy érzem magam, mint az Énekek énekének írója, mikor megpillantja a hatalmas Libánon hegyláncát, ahol magasra nőnek a cedrusfák, ahol a sziklák közül előtörnek gyógyító forrásvizek, amelyekből ered a Jordán, lelkesedésében így szól: „Óh kerteknek forrása, élővizeknek kútfeje,

* Elmondattott 1923. augusztus 3-ik vasárnapján tartott homoródfürdői aratási hálaünnepélyen.

melyek folynak alá a Libánoról! Mily szép vagy, mily ékes vagy, óh mily gyönyörűséges vagy nekem!”

A természet szépsége mindig a legélénkebben szólaltatja meg a költők lantját és legmélyebben érinti a közönségesen gondolkozó ember lelkét is.

Valami kedves, gyönyörűséges lelki érzelem, valami jóleső gyermeki vágyakozás hívott bizonyára titeket is a Homoródvölgyének e Libánonjára, a Hargita alá, hol a suttogó fenyvesek hűs árnyékot adnak, hol a föld belsejéből üdítő forrásvizek törnek elő, hogy annak természeti szépségeiben egyfelől gyönyörködjete, másfelől pedig itt, a szabad ég alatt, a természet nagy templomában, ahol oly szép, oly ékes, oly gyönyörűséges a különböző gyülekezetek népeinek együtt lenni, együtt imádkozni, az elvett áldásokért aratási hálaünnepet szenteljünk!

Jöjjetek hát közelebb és e helyen emlékezzünk meg Isten gazdag áldásairól!

Egy munkakör sincs több olyan, ahol annyira közvetlen nyilatkozna meg az Isten teremtő éreje, hatalma és gondviselése, mint a földmivelés. Az iparosnak meg kell tennie az utolsó öltést, a legvégső símitást elkészítendő munkáján, hogy az be legyen végezve. A kereskedőnek minden darab árucikkért fizetnie kell, a hivatalnoknak minden ügyes-bajos dolgában hajszál pontossággal kell eljárnia, míg a földmivelő ember, ha megszántotta földjét, elhintette a magvakat, a többit Istenre bizza. Az éjjeli harmat, az eső és a napfénye kicsalják a rögök közül a fejlődő csirát. Bár elkövetkeznek az őszi szelek, a kemény fagyok, a tél zimankós időváltozásai, nem fél ezektől a földmivelő, mert ott él lelkében az Úr ígérete: „Míg föld léssen, vetés és aratás, hideg és meleg, tél és nyár soha meg nem szűnnek!”

Hite nem csal, mert a tavasz megújítja a földnek színét, a gabona szárba szökken, gyorsan fejlődik, a telt kalászkok meghajolnak súlyos terhük alatt és a nyár izzó melegében elkészülnek lassan az aratásra. Az elhintett magvak a fáradságot gazdagon fizetik vissza. Jó munkának szép jutalma, jó vetésnek rendszerint jó aratása van. De ne feledjük, hogy a termés nemcsak a megmunkált föld és az elhintett magvak milyenségétől függ, hanem függ az ősz, tél, tavasz folyamán történt időváltozásoktól és függ különösen a nyár jéggel terhelt fellegeitől is.

Egyszóval sok függ a munkától, de csak úgy van eredmény, ha az Úr ad előmenetelt.

Igaz marad a közmondás: „Emberé a munka, Istené az áldás!”

Az ember csak egy porszem a nagy mindenségben. Dolgozni ugyan tud, de csak annyit, amennyire Isten erőt és tehetséget adott. De nem tud teremteni egyetlen egy fűszálat, egy esőcseppet, nem bocsáthat

földjére egyetlen egy fénysúgárt, mert ezek mind az Isten gazdag adományai. „Tőle száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék!”

Ő ad napsúgárt, hogy világítson, ő ad esőt, hogy termékenyítsen, ő kövéríti meg a barázdákat, az ő gazdag tárházából teltek meg az idén is a kalászkok. Ő örködött a mezők drága kincseire, hogy akik reménységgel vetettek, örömei arathassanak. Mig igen sok vidéken egy pár perc alatt tönkrevverte a vihar, a jégeső a mezők drága kincsét vagy árvíz iszapolta le a már érő félben levő gabonát, mi örömmel vehetjük ajkunkra a zsoltárt: „Mily nagyok a te cselekedeteid Uram, mindenedet bölcsen teremtettél, betölt a föld gazdag áldásaiddal!”

Mi következik ebből?

Az, hogy Istennek az elvett jókért hálával tartozunk!

Isten iránti hála alatt némelyek csak imádkozást értenek. Imádkozni kell! de még nem elég. A mi hitünk szerint ehhez szükséges a jó cselekedet is, mert a hit jó cselekedetek nélkül meghalt. Jézus megmondta: „Nem azok mennek be a mennyek országába, akik szüntelen hangoztatják: Uram, Uram, hanem akik cselekszik az én mennyei Atyám akaratját.”

Ugy-e bár felebarátom, ha valaki jót tett veled, azért nem elég azt mondani: köszönöm, hanem a jótettet valamiképp jótettel kell viszonzni. Isten jóságáért sem elég az imádkozás, hanem szükséges a jótettek gyakorlása is!

Régen égő áldozatot mutatnak be az Úrnak, a mi őseink fehér lovat áldoztak; ilyen áldozatok nem vár gyermekeitől. Hoseás megmondta: „Irgalmasságot várok és nem áldozatot!” De azt igenis elvárja, hogy áldásaiból rójjuk le mindenki iránt tartozásainkat!

„Adjátok meg hát a császárszárnak, ami a császáré, Istennek is azt, ami az Istené!”

Ne feledjétek el, hogy az emberek egyik csoportja mig boldog, megelégett sorsban él, a másoknak nincs egy betevő falatja és nincs ahová fejét lehajtsa. Ezekről sem szabad megfeledkezni! Nem azt mondom, hogy életerős, munkaképes koldusoknak osztogassatok kenyeret, amilyenek sajnos manapság úton-útfélen találhatók, de az igazi szűkölködőkről, az igazi munkaképtelenekről nem szabad megfeledkezni! Jézus azt mondta, ha „Valaki felveszi ezek közül gondját én érettem, az én gondomat veszi fel!”

Főképp ne feledjétek el, hogy ti az egyháznak tagjai vagytok.

Az egyház nem rajtatok kívül álló valami, hanem azt ti magatok alkotjátok. Ti vagytok annak fenntartó oszlopai!

Mi történik, ha az épületből kiszedik az oszlopokat? Gondoljátok-e, hogyha ti fenntartó oszlopok félreálltok, mi fog bekövetkezni?

Nem kell mondjam, hogy mennyi seb tátong rajta, hányféle szükség kiált belőle, mily áldozatokra van szüksége, hogy fennmaradhasson, ifjait hitünk örök igazságaiban nevelhesse, mert azt hiszem ezekről mindenik templomban szólottak lelkipásztortársaim. Csak arra kérlek itt titeket, ne legyenek e segélykiáltások pusztában elhangzó szavak, hanem jusson el szívetekhez, buzduljatok fel az ősök példáján, kik az egyházat nemes áldozataikkal annyiszor megmentették.

Mindezek nem azt jelentik, hogy a szorgalmas nép, amit nehéz munkával nyáron át gyűjtöget, azt szétossza mindenfelé, hanem azt, hogy minden ember legjobb akarata és tehetsége szerint vegye ki részét a köztevékenységből, rójja le társadalmi kötelességét, ne mondassa róla senki: „Ez a nép csak szájjal közelget én hozzám, de a szive távol van én tőlem! mert nincs a földnek súlyosabb terhe a háládatlan embernél, de a jókedvű adakozót szereti az Úr!“

Miután ezeket jól a szívetekbe véstétek, e helyen keresztényekhez méltó módon ünnepeljete!

Az igazi székely ünnep — mint régen — ma sem szokott véget érni az istentisztelettel, hanem amint sokan mondják, igazán még csak azután kezdődik. Otthon is az orgona sípjai alig hallgatnak el, felsír a hegedű szava, cimbalmi zengések és klárinétok, kürtök vidám hangjainál kezdődik az ifjuság gondtalan mulatsága. Szükség, hogy e téma fölött is egy kissé komolyabban elmélkedjünk. Egy vallásos szekta, mely sokféle módon tesz kísérletet, hogy valahogyan itt körünkben is megalapozza magát, azt hirdeti, hogy táncolni, mulatni nem keresztényekhez méltó cselekedet.

Erre vonatkozólag nekem az a véleményem, mulatni kétféleképpen lehet: szépen és csúnyán. Ez utóbbi eset akkor áll be, ha az illető ama bizonyos nedvekből annyit szedett magába, hogy tulajdon keresztnevét is elfelejtette, énekével mindenkit tútkiabál, lármáz, kötekedik, civakodik, káromolja az eget, szidja a világot, az ilyen mulatság a tékozló fiu dolgára emlékeztet, az ilyen viselkedést mi senkinek se ajánljuk. Az ilyennek mi azt mondjuk, mint amit Jézus mondott a bűnös asszonynak: „Menj el fiam haza és többé ne vétkezzél!“ Az ilyen mulatozások ellen tiltakozni szószéken és társalgás közben lelkipásztori kötelességünknek tartjuk.

De nemcsak megengedhetőnek, hanem helyénvalónak nyilvánítjuk az ifjuság mulatozását az esetben, ha az ifjuság beszéde, tánca, viselkedése nem sértik a régi jó székely erkölcsöket. Ha kellemes hangon éneklük régi kedves népdalainkat. Ha a jókedv legmagasabb fokán is ismernek komomolyságot. Ha az illendőség határait túl nem lépik. Általában olyan mulatság ellen, amely a társaságot jókedvre hangolja, a

lelket felvidámítja és minden résztvevőben kedves emléket hagy maga után, semmi kifogásunk nem lehet!

Bennünk, a nép őrtállóiban, lelkipásztorokban mindig jó érzést kelt, ha látjuk, hogy a népet, mely ide jön, nemcsak testi, hanem lelki szomjúság is égeti, nemcsak a borvizek forrásából, hanem az örökélet vizeiből is inni óhajtanak. Jöjjetek azért kedves keresztények mindig igaz vágyódással, mert amint az Énekek éneke mondja, szép, ékes, gyönyörűsége ez a hely. Szép már a természeti fekvésénél fogva is. A suttogó fenyők felkinálják hűvös árnyékaikat, az élő vizeknek forrása üdítő italukat, de szép ez azért is, mert ez a hely a homoródmonti gyülekezeteknek egyik szent helye, hova minden évben felgyülekezünk aratási hálaünnepélyre. Ide szent vágyódással jövünk, arra törekedjünk, hogy innen kedves emlékekkel, azon erős elhatározással távozzunk, hogy nemcsak szóval, hanem cselekedeteinkkel is dicsérjük mennyei Atyánkat!

Ilyen érzések és gondolatok között üdvözöllek titeket Kedves Keresztény Testvéreim faji és felekezeti különbség nélkül. Istennek jósága, szeretete és gazdag áldása legyen ezután is ti rajtatok! Ámen.

Báró József,
városfalvi lelkész.